

ศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*

A STUDY THE STATE AND PROBLEMS IN KNOWLEDGE MANAGEMENT BASED
ON BUDDHADHAMMA IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF BANGKOK
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

¹พระครูนวกาวิมล (สง่า สิริธโร) Phrakrunawakarnwimon (Sa-nga Siridharo),

²สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo, ³พีรวัฒน์ ชัยสุข Peravat Chaisuk

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: phraatikhun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีวิธีการวิจัยประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเรียนรู้ และปัญหาการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรม คือ ขาดการถ่ายทอดความรู้มีการจัดเก็บไว้หลากหลายแห่งกระจายการไม่นำ ความรู้มาสร้างความสามารถในการแข่งขัน ไม่มีการสะสมความรู้ที่มีอยู่เดิมอย่างเป็นระบบ การไม่นำความรู้ภายนอกมาปรับใช้และความรู้ในสถานศึกษา

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, หลักพุทธธรรม, โรงเรียนมัธยมศึกษา

*Received: April 05, 2022, Revised: April 23, 2022, Accepted: April 23, 2022.

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์เรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

Abstract

This research article aims to study the condition and problems of knowledge management according to Buddhist principles in educational institutions under the office of Bangkok Secondary Educational Service Area 1. The research method consisted of a sample group of administrators and secondary school teachers under the Office of Secondary Education Service Area. Sample size was set from Krejcie & Morgan's tables, and a sample of 400 people was obtained. The research instruments were questionnaires, and the data was analyzed using percentage, mean and standard deviation. The results showed that the condition of knowledge management according to Buddhist principles in educational institutions under the office of Bangkok Secondary Educational Service Area 1, at a high level both overall and in each aspect in all 5 areas, namely the formulation of knowledge, knowledge inquiry, knowledge sharing, knowledge storage, and learning. Knowledge management problems according to Buddhist principles are lack of knowledge transfer and are stored in various places scattered, not bringing knowledge to create competitiveness, there is no systematic accumulation of existing knowledge, not applying external knowledge, and knowledge in educational institutions.

Keywords: Knowledge Management, Buddhadhamma, Secondary School

บทนำ

ความรู้กับมนุษย์เป็นสิ่งที่ควบคู่กัน จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ถ้าหากมนุษย์ไม่มีความรู้ก็ไม่มีมนุษย์อีกต่อไป เพราะขาดลักษณะและคุณสมบัติที่สำคัญที่แสดงถึงความเป็นมนุษย์ (ไพโรจน์ ชลารักษ์, 2551) การจัดการความรู้ในอดีตก็มีการจัดทำกัน แต่อาจไม่มีการนำมาจัดทำให้เป็นระบบอย่างชัดเจน เช่น การถ่ายทอดวิทยายุทธในภาพยนตร์จีนกำลังภายใน การเขียนบันทึกพงศาวดารให้ทราบเหตุการณ์ในแต่ละยุค การสืบทอดประเพณีหรือวัฒนธรรมของแต่ละชาติ เป็นต้น (ภราดร จินดาวงศ์, 2550) ซึ่งในยุคโลกาภิวัตน์นั้น ความรู้ของมนุษย์สัมพันธ์กับการเติบโตอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อันเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาองค์กร การจัดการความรู้ขององค์กร เป็นการนำเอาเวลาและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ไปพัฒนางานที่ต้องวางแผน สร้างความแข็งแกร่งและเกิดความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน การกระทำกับความรู้และแหล่งความรู้ด้วยเครื่องมือ และเทคนิควิธีต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นหรือเกิดประโยชน์จากการจัดการความรู้นั้น เมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติการ สามารถอธิบายได้ว่า เป็นการทำงานร่วมกันของมนุษย์ คือ การจัดการความรู้ เพราะการทำงานด้วยกันของมนุษย์ต่างก็ต้องใช้สติปัญญาคิด พิจารณา วิเคราะห์หาทางแก้ปัญหาหรือหานวัตกรรมใหม่ที่แสดงออกในรูปแบบความคิดเห็นรูปแบบศักยภาพ และความร่วมมือกันจึงจะทำงานได้สำเร็จ (ไพโรจน์ ชลารักษ์, 2551)

ในสังคมแห่งความรู้นั้น “ความรู้” ถือว่าเป็นทรัพยากรหลักที่มีค่าซึ่งแตกต่างจากปัจจัยการผลิตอื่นๆ เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและสร้างขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา ซึ่งสภาวะดังกล่าวทำให้ความรู้กลายเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ ดังนั้นแนวคิดและหลักการบริหารจัดการความรู้จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง

สำหรับองค์กรในทุกระดับการจัดการความรู้ และองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง เนื่องจากแนวคิดการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การที่จะทำให้คนในองค์กรเรียนรู้ปัจจัยต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและการดำเนินงานขององค์กรค้นหาวิธีทางใหม่ๆ ในการเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งการจัดการความรู้เกิดขึ้นจากบริบทของโครงสร้างทางสังคม และองค์ความรู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ ดังที่ Inkpen (1996) ได้อธิบายว่า ปัจจัย 6 ประการ ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ คือ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น การให้คำมั่นสัญญาของผู้บริหารขององค์กร ความไว้วางใจ ความใจกว้างในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ของคนในองค์กร และการทำให้บรรลุผลสำเร็จ โดยองค์กรที่จะประสบความสำเร็จจะต้องสามารถสร้าง รวบรวม และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลและองค์กร โดยการสร้างความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ และความ เป็นหนึ่งเดียวกันซึ่งจะเกิดการถ่ายโอนความรู้ระหว่างบุคคล โดยสภาพแวดล้อมขององค์กรที่ส่งเสริมการถ่ายโอนความรู้จะต้องมีการสร้างกลยุทธ์ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ความยืดหยุ่นและนวัตกรรม

การจัดการความรู้ในอดีตก็มีการจัดทำกัน แต่อาจไม่มีการนำมาจัดทำให้เป็นระบบอย่างชัดเจน เช่นวิวัฒนาการของโลกยุคโลกาภิวัตน์ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารงานภาครัฐ และเอกชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกว้างขวาง เพราะความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยี การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ระบบการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชนเกิดความไม่ สอดคล้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้สังคมโลกหันกลับมามองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริงใน การบริหารของแต่ละประเทศที่มีผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลต่อองค์กรอื่นๆ อย่างมากมาย การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึง ความสำเร็จและความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพขององค์กร การบริหารเป็น ลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำศาสตร์ และศิลป์พร้อมด้วยทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในกระบวนการบริหารได้อย่างเหมาะสมและเกิด ประสิทธิภาพ (รับขวัญ ภาณุภูมิ, 2547)

การจัดการความรู้เป็นแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ที่มีคนในองค์กรเป็นทรัพยากรอันมีค่าเนื่องจาก กระแสยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต้องมีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทำให้คน ในองค์กรมีประสิทธิภาพและคุณภาพต้องสามารถทำงานได้รอบด้านและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การจัดการความรู้ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการสร้างความคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรให้กลายเป็น ความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนต่อไป (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550) เหตุนี้ การจัดการความรู้เป็นกลยุทธ์ในการที่จะทำให้คนได้รับความรู้ที่ต้องการภายในเวลาที่เหมาะสมรวมทั้งช่วยทำ ให้เกิดการแลกเปลี่ยนและนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อยกระดับและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร ทั้งนี้ การจัดการความรู้ไม่ใช่เครื่องมือที่จัดการกับตัวความรู้โดยตรง แต่เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ที่มีระหว่างกันได้ (Carla O'Dell and others, 1998) โดยเฉพาะการนำมาบูรณาการกับศาสตร์ตะวันออกคือ หลักพุทธธรรมอันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ทำการศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ใน

สถานศึกษาด้วยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 จำนวน 67 แห่ง รวมทั้งสิ้น จำนวน 5,602 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan โดยมีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ข้อมูลเบื้องต้นของสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการเพื่อพิจารณาลักษณะพื้นที่และสถานที่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (rating scale) ของ Likert, Rensis (1967) โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ในการตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ด้วยสถิติพื้นฐานทางการวิจัย คือ การหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยมีการแปลผลคะแนน ที่ผู้วิจัยได้แปลความจากบุญชม ศรีสะอาด (2535)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

1. สภาพการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ผลวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อสภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) การกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ และ 5) การเรียนรู้ ดังในภาพที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เกี่ยวกับสภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาพรวม

สภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1	n = กลุ่มตัวอย่าง 400 คน			
	ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากร			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านการกำหนดความรู้	3.74	0.132	มาก	5
2. ด้านการแสวงหาความรู้	4.04	0.687	มาก	2
3. ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้	4.16	0.728	มาก	4
4. ด้านการจัดเก็บความรู้	4.24	0.619	มาก	1
5. ด้านการเรียนรู้	4.24	0.690	มาก	3
ภาพรวม	4.12	0.571	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อสภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ การจัดเก็บความรู้ และการแสวงหาความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 การแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และการกำหนดความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74

2. ปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เป็นผลการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า

2.1 ปัญหาที่เกิดมาจากการถ่ายทอดความรู้ระหว่างบุคคลกับสถานศึกษา เช่น ปัญหาการไม่แบ่งปันความรู้ เช่น การส่ง ข้าราชการไปสัมมนา หรือฝึกอบรม แต่หลังจากที่กลับมาแล้วก็เก็บความรู้ไว้คนเดียวหรืออาจจะรายงานให้หัวหน้าทราบเพียงเท่านั้น แต่ข้าราชการ/บุคลากรคนอื่นอีกหลายคนในสถานศึกษาที่ไม่ได้ไปฝึกอบรม หรือสัมมนาจะไม่รู้เลยว่าคนที่ไปฝึกอบรม หรือไปสัมมนานั้นได้อะไรกลับมา เพราะไม่มีการเก็บบันทึกรายงาน หรือสิ่งที่น่าสนใจจากการอบรม หรือสัมมนาในครั้งนั้นไว้ในฐานข้อมูล ในอินทราเน็ต หรือเว็บไซต์ ถ้าหากสถานศึกษาไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องเช่นนี้จะทำให้การลงทุนในการส่งบุคลากรไปฝึกอบรม หรือเข้าร่วมสัมมนาอาจจะเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า

2.2 ปัญหาที่เกิดจากการจัดเก็บความรู้ของสถานศึกษา ซึ่งมีการจัดเก็บไว้หลากหลายแห่งหลายรูปแบบมีทั้งที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์และไม่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ กระจายกระจายในยามที่ต้องการข้อมูลเพื่อ

การตัดสินใจแบบเร่งด่วนจะทำได้ เพราะจะต้องใช้เวลารวบรวมข้อมูลนานทำให้เสียผลประโยชน์ต่อสถานศึกษา

2.3 ปัญหาที่เกิดจากการไม่นำ ความรู้ของสถาบันศึกษามาสร้างความสามารถในการแข่งขันหรือก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เพราะในสถานศึกษามีความรู้มากมายที่ได้จากการวิจัยหรือประสบการณ์จากการทำงาน แต่วิจัยแล้วก็ไม่นำไปประยุกต์เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อไป หรือไม่มีการสานต่อ หรือสถานศึกษามีผู้รู้มีครูเชี่ยวชาญที่มีความสามารถออกไปเป็นวิทยากรให้สถานศึกษาอื่นให้ประสบความสำเร็จ มีความรู้แต่ในขณะเดียวกันบุคคลเหล่านั้นไม่มีเวลาเหลือพอที่จะพัฒนาคนในสถานศึกษาเดียวกันเลยก็กลายเป็นความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นได้

2.4 ปัญหาจากการสร้างความรู้ใหม่จะไม่เกิดขึ้นถ้าสถานศึกษาไม่มีการสะสมความรู้ที่มีอยู่เดิมอย่างเป็นระบบ เมื่อไม่มีความรู้ใหม่อีกทั้งความรู้เดิมไม่ได้เก็บไว้ด้วยแล้วสถานศึกษาก็จะไม่มีการสะสมความรู้ไว้ให้ครู/บุคลากรรุ่นต่อไป

2.5 ปัญหาที่เกิดจากการไม่นำความรู้ภายนอกมาปรับใช้จึงทำให้สถานศึกษาไม่สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้ทันตามสถานการณ์โลกและตามคู่แข่งไม่ทัน

2.6 ปัญหาที่เกิดจากความรู้ในสถานศึกษา ความรู้ภายนอกสถานศึกษาที่นำมาใช้ไม่เชื่อมโยงกับงานและไม่สอดคล้องกับบริบทในการปฏิบัติงานการจัดการความรู้จะมีประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะในสถานศึกษา องค์ความรู้ใหม่ที่ได้มาจากการจัดการความรู้จะเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีค่ามหาศาล เพราะเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติการสอนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมสอดคล้องกับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา และความรู้ที่ได้จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อยอดความรู้และทำให้ครู/บุคลากรในสถานศึกษามีการใฝ่รู้และฝึกที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิตและสถานศึกษาที่มีการจัดการความรู้ก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ ได้แก่ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการกำหนดความรู้ตามลำดับ โดยผลการวิจัยนี้เนื่องจากมีการกำหนดองค์ความรู้ในการคบหากัลยาณมิตร ไตร่ตรองพิจารณาองค์ความรู้ที่ได้รับอย่างแยกแยะ ส่งเสริมให้ครูรับฟังข้อเสนอแนะจากกัลยาณมิตรเพื่อนำไปทดลองให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ส่งเสริมต่อยอดการเรียนรู้ให้บุคลากรพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ส่งเสริมให้บุคลากรเข้าฝึกอบรมร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่าย คบหา เสวนาผู้รู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน วิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ที่ได้เพื่อจัดเก็บให้เป็นระบบ ร่วมกันกับทีมงานข้ามสายงานเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล สร้างเครือข่ายการจัดเก็บความรู้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ศึกษาวิธีการจัดเก็บความรู้หลากหลายรูปแบบเพื่อสะดวกต่อการนำมาใช้ สร้างเครือข่ายหมุนเวียนความรู้อย่างต่อเนื่อง ตรวจสอบความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เหมาะสมถูกต้อง ถูกเวลา ถูกรูปแบบแก่บุคลากรพิจารณาบูรณาการใช้องค์ความรู้ มาช่วย

ในการปฏิบัติงาน โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของฉลองรัฐ อินทรีย์ (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า การนำรูปแบบการจัดการความรู้ที่พัฒนาไปทดลองใช้ที่คณะพยาบาลศาสตร์ทั้งสองแห่งโดยมีคณะกรรมการจัดการความรู้ดำเนินการจัดการความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบด้วยการจำแนกความรู้ การสร้างความรู้ใหม่ การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การเผยแพร่ความรู้ การสร้างเครือข่ายความรู้ และการประเมินผลความรู้ ได้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและคณาจารย์ทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีการประเมินความสำเร็จในการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรูปแบบการจัดการความรู้มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนปัญหาของการจัดการความรู้ ได้แก่ 1) ปัญหาที่เกิดมาจากการถ่ายทอดความรู้ระหว่างบุคคลกับสถานศึกษา 2) ปัญหาที่เกิดจากการจัดเก็บความรู้ของสถานศึกษา 3) ปัญหาที่เกิดจากการไม่นำความรู้ของสถาบันศึกษามาสร้างความสามารถในการแข่งขัน 4) ปัญหาจากการสร้างความรู้ใหม่ 5) ปัญหาที่เกิดจากการไม่นำความรู้ภายนอกมาปรับใช้ และ 6) ปัญหาที่เกิดจากความรู้ในสถานศึกษาที่นำมาใช้ไม่เชื่อมโยงกับงานและไม่สอดคล้องกับบริบทในการปฏิบัติงานนั้นพบว่ามีผลสอดคล้องกับงานวิจัยของชวลิต ขอดศิริ (2549) ที่ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดการความรู้ของโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติต่อกระบวนการจัดการความรู้ วัฒนธรรมการจัดการความรู้ การวัดผลการจัดการความรู้ และองค์ประกอบการจัดการความรู้ที่ประสบผลสำเร็จ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย อธิบายได้ว่า

การจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรม เป็นการจัดการความรู้ที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์จนเกิดความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะวิธีการและกระบวนการต่างๆ โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการทางจิตวิทยาของความจำมีส่วนผสมของประสบการณ์คุณค่าสารสนเทศที่เป็นสภาพแวดล้อมและโครงสร้างการทำงานเป็นสารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบเชื่อมโยงกับความรู้อื่นจนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ ประกอบด้วยสาระ หลักการและประสบการณ์สามารถชี้แจงแนวทางในการดำเนินการ การบริหาร การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ประกอบด้วยกระบวนการจัดการความรู้ 5 ประการ ได้แก่

1. การกำหนดความรู้ การคบหากัลยาณมิตร รับฟังองค์ความรู้ฝึกอบรมจิต ศึกษาอย่างจริงจังในงานที่ตนเองรับผิดชอบ ไตร่ตรองพิจารณาองค์ความรู้ที่ได้รับอย่างแยกคาย มีวัฒนธรรมที่เหมาะสมมีกระบวนการการสร้างความรู้ใหม่ที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ให้แก่โรงเรียนอาจจะเป็นความรู้เดิมที่พัฒนาต่อยอด

2. การแสวงหาความรู้ การส่งเสริมให้บุคลากรเข้าฝึกอบรมร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่าย เปิดโอกาสให้บุคลากรคิดสร้างสรรค์โดยมีกัลยาณมิตรคอยชี้แนะส่งเสริมให้ครูรับฟังข้อเสนอแนะจากกัลยาณมิตรเพื่อนำไปทดลองให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น พิจารณาความรู้ที่ได้รับการอบรม ทดลอง สังเกตเพื่อนำไปปฏิบัติ ส่งเสริมต่อยอดการเรียนรู้

3. การแลกเปลี่ยนความรู้ การคบหาเสวนาผู้รู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันข้ามสายงานเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ที่ได้เพื่อจัดเก็บให้เป็นระบบ ช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4. การจัดเก็บความรู้ การจัดเก็บและนำองค์ความรู้นั้นบันทึกในระบบของสถานศึกษา สร้างเครือข่ายการจัดเก็บความรู้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ จัดเก็บความรู้หลากหลายรูปแบบเพื่อสะดวกต่อการนำมาใช้ พิจารณาหาการจัดเก็บองค์ความรู้แก่บุคลากรโดยตรง ด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ

5. การเรียนรู้ การร่วมกันคิดประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับงาน สร้างเครือข่ายหมุนเวียนความรู้อย่างต่อเนื่องรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อปรับปรุงองค์ความรู้ พิจารณา บูรณาการใช้องค์ความรู้ มาช่วยในการปฏิบัติงาน ตรวจสอบความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เหมาะสมถูกต้อง ถูกเวลา ถูกรูปแบบแก่บุคลากร ปฏิบัติให้เหมาะสมกับตนเอง สร้างเครื่องมือช่วยให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การศึกษาดูงาน การทบทวนหลังปฏิบัติการหรือการถอดบทเรียน การเรียนรู้ร่วมกันหลังงานสำเร็จ เรื่องเล่าเราพลัง การค้นหาสิ่งดีรอบตัว หรือสุนทรียสาธก เวทีเสวนา หรือสุนทรียสนทนา เพื่อนช่วยเพื่อน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สถานศึกษาควรนำองค์ความรู้การวิจัยไปดำเนินการดังนี้ 1) ฝึกอบรมจิต ศึกษาอย่างจริงจังในงานที่ตนเองรับผิดชอบ 2) เปิดโอกาสให้บุคลากรคิดสร้างสรรค์โดยมีกัลยาณมิตรคอยชี้แนะ 3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกัลยาณมิตรเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล 4) พิจารณาจัดเก็บองค์ความรู้เป็นระบบ สามารถค้นหา และนำความรู้ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว 5) ร่วมกันคิดประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์/นโยบายการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมด้วยการนำเทคโนโลยีการสื่อสาร หรือระบบการสื่อสารออนไลน์ มาพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ฉลองรัฐ อินทรีย์. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยราชธานี. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลิต ขอดศิริ. (2549). การจัดการความรู้ของโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก.
- ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2551). การจัดการความรู้: สังกัทางทฤษฎี. นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้ง.
- ภราดร จินดาวงศ์. (2550). การจัดการความรู้ Knowledge Management The Experience. กรุงเทพมหานคร: ซีดับบลิวซีพริ้นต์.
- รับขวัญ ภาควิ. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับสุขภาพองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2550). การจัดการความรู้. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Carla O'Dell and others. (1998). If Only We Knew What We Know: The Transfer of Internal Knowledge and Best Practice. The Free Press. n.p..
- Inkpen, (1996). Creating Knowledge through collaboration, California Management Review. New York: Authur P. Brief.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein Martin Ed. New York: Wiley & Son.